

A madarak csuhása egyszerű öltözetben jár. Szürke reverendája a szerzetesek egyszerű felöltőjére emlékeztet. Talán nevét is a barátokról kapta. Fekete sapkája, barna kabátja az ismertetőjegye a barátcinegének.

Barátcinege

A cinegék népes táborának szolid külsejű tagja, a barátcinege (*Parus palustris*) nem tartozik a leggyakoribbak közé, de ritkának sem mondható. Európa-szerte elterjedt, és a Kárpát-medencében is minden, számára alkalmas élőhelyen megtalálhatjuk. Főként öreg erdőkben, sík- és dombvidéki tölgyesekben, hegyvidéki bükkösökben, ártéri fűzesekben költ, de esetenként, igaz ritkán, kiskertekben, parkokban is felbukkan.

Költési szezonja korán kezdődik. Mivel a párok télen is együtt maradnak, a tavaszi időszakban már nem telik az idő a párválasztással. Március végén már a revírben tartózkodnak, és kiválasztják a megfelelő odút. Ha szük-

nek bizonyul, akkor a barátcinege képes azt kitágítani. Bár messze nem olyan erős a csőre, mint a harkályoké, de a korhadó faanyaggal megbirkózik, és az odú belsejét a kívánt méretűre bővíti. Amint az odú készen áll, abba fészekanyagot hord, ami a többi cinegéveléhez hasonlóan, zömében mohából áll. A fészekcsészét szőrrel béleli. Amint a fészek készen áll az odúban, elkezdődik a tojásrakás. Április közepére teljes lehet az átlagosan 8-10 tojásból álló fészekalj. Míg nem teljes a tojászám, addig betakargatva várakoznak a tojások a fészekben, hogy a kotlás kezdetével majd egyszerre induljon meg bennük az embrió fejlődése. A kotlás, mint korábban a fészek-

építés is, teljes egészében a tojó feladata. A hím eközben a revírben énekel, és eteti a tojásokon ülő párját. Egészen pontosan két hét inkubációs időszak után kelnek ki a fiókák, és elkezdődik a dolgos időszak.

A fiókanevelésből, az etetésből már a hím is kiveszi a részét. Így is majdnem három hétbe telik, mire a fiókák eléri azt a fejlettségi szintet, hogy elhagyhassák az odút. A fiókák táplálása kizárólag rovarokkal, pókokkal történik. A hordott eleség nagy részét a lombkoronában gyűjtött hernyók teszik ki, de szúnyogot, apró pókokat, poloskákat is visznek a fiókáknak. Miután a fiatalok kirepültek, a szülők még egy ideig etetik őket, amíg végül

Földek, észrevétlenek, szolid megjelenésűek, ám igazi orchideák a nőszőfüvek. Árnyas erdők talaján, az aljnövényzetbe beleolvadva élik titokzatos életüket. Csak annak fedik fel szépségüket, aki nem rest, és közel hajol hozzájuk. A nőszőfüvek közül a leggyakoribb, és egyben az egyik legnagyobbra növő faj a széleslevelű nőszőfű.

Széleslevelű nőszőfű

A széleslevelű nőszőfű (*Epipactis helleborine*) a nyár első felében jelenik meg, általában mészkő alapkőzeten kialakult talajú erdőkben. Gyertyános-tölgyesekben, bükkösökben, karsztbokorerdőkben akadhatunk nyomára. Magasra növő habitusa extrém esetben akár 80 cm-es is lehet, legtöbbször azonban 50 cm körüli. Nagy, széles levelei a száron spirálisan helyezkednek el, a szár

alsó részén nagyobbak, egyre feljebb haladva csökken a méretük.

A szár felső harmadában nyílnak virágai, melyekből maximum 40-50 lehet. Ezek füzért alkotnak, és alulról felfelé terjedő sorrendben nyílnak. Virágzó töveit júniustól kell keresnünk. A széleslevelű nőszőfű igazi érdekessége a virágzáshoz kapcsolódik. Ugyanis a virágok beporzását darazsak végzik el. Vagyis a

szétszéled a család. Az öreg madarak, bár csak egyszer költenek egy évben, a fiatalok kirepülése után is a revír közelében maradnak. Nagy területhűségük egész évben ott tartja őket.

A fiatalok viszont kóborlásba kezdenek. Csatlakoznak más fiatal barátcinegékhez, és valószínűleg már ebben az időszakban kialakulnak a leendő költőpárok. Az ez irányú vizsgálatok szerint azonban az újdonsült párok sem mennek messze. A születési helyüktől csupán pár kilométeres távolságban foglalnak saját territóriumot. A kóborlás során, az ősz folyamán egyre nagyobb teret kap étrendjükben a növényi táplálék is, majd a télen az élőhelyük közelében lévő madáretetőkön is fel-

tűnnek, ahol tavaszig állandó vendégek lehetnek. A felkínált napraforgóból egy-egy alkalmas helyen táplálék-

növény velük végezteti el. A virágok olyan illatanyagokat termelnek, amelyeket afféle növények bocsátanak ki, melyek leveleit hernyók rágták meg. Ezek az illatanyagok pedig vonzzák a darazsakat, hiszen eme rovarok ragadozó életmódot folytatnak, és gyakorta

zsákmányolnak hernyókat is. Tehát a virágra érkező darázs eszeveszett keresésbe kezd a hernyó után, persze azt nem találja. Ráéle viszont a nektárra, amit szintúgy nagyon kedvel. Ebből persze fogyasztani is fog. A nektárfogyasztás adja a következő csavart a tör-

ténetben, ugyanis olyan speciális anyagokat, alkoholt és kábító hatású vegyületeket tartalmaz, amitől a darázs elbódul, gyakorlatilag lerészegedik. Mozgása lelassul és imbolygóvá válik. A kábult, támolygó darázs pedig önkéntelenül is elvégzi a beporzást, ami miatt tulajdonképpen a növény odacsábította. A széleslevelű nőszőfű és a darázs kapcsolata egy újabb bizonyíték a természet szövevényes és egyben csodálatos összefüggéseire, kapcsolatrendszerére, növény és állat együttélésére.

A széleslevelű nőszőfű Magyarországon védett növény. Természeti értéke 5000 Ft. Virágzása idején keressük, de ne szedjük le, és ne ássuk ki, hiszen védettsége okán ezt nem is tehetjük meg.